

**HEDEN – GRAAG UITERLIJK MA 18 SEPT REACTIE IVM VERZENDING OP PRINSJESDAG
TER BESLISSING**

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Persoonsgegevens

Directie Algemene
Financiële en
Economische Politiek

Persoonsgegevens

nota

Actieve openbaarmaking beslisnota's Miljoenennota 2024

Aanleiding

In navolging van de Beleidslijn actieve openbaarmaking nota 2022 van 13 juni 2022 bieden wij bij deze de beslisnota behorend bij de begrotingsstukken van de Miljoenennota 2024 aan.

Beslispunten

Bent u allen akkoord met het op deze manier openbaar maken van de gepresenteerde beslisnota's

Kernpunten

- Met ingang van Prinsjesdag 2022 worden zowel beslisnota als begrotingsstukken openbaar aangeboden. De samenstelling van de nota is gebeurd op basis van dezelfde selectie als bij de Voorjaarsnota.
- Dat betekent dat niet alle tussenstanden en concepten van de pakketten worden gepresenteerd.
- Wat betreft de uitgavenkant zijn de overkoepelende nota in de set conform de lijn van het afgelopen voorjaar. Met het oog op afspraken rondom eenheid in kabinetsbeleid zijn discussies met vakministers niet in set opgenomen of gelakt. De vakdepartementen zullen conform de afgesproken beleidslijn vooralsnog ook niks openbaar maken.
- Wat betreft de inkomstenbesluitvorming worden zowel de beslisnota's van het voorjaar 2023 als afgelopen augustusbesluitvorming openbaar gemaakt. In het voorjaar heeft immers geen definitieve besluitvorming over de lasten plaatsgevonden en zijn de nota's toen niet openbaar gemaakt.
- Op basis van onderliggende stukken is onder andere het pakket aan maatregelen om armoede niet te laten oplopen vormgegeven, waarmee wordt voldaan aan de Tweede Kamer verzoek van het lid Bikker de fiches uit te werken die passen bij de motie Marijnissen / Van der Plas (36392-3) die de regering verzoek te voorkomen dat armoede toeneemt door de val van het kabinet.
- Ook wordt in onderstaande stukken voldaan aan de Eerste Kamer motie van het lid Koffeman (36202), die de regering verzoekt om voor het Belastingplan 2024 te bezien hoe het marginale tarief voor een modaal inkomen lager kan worden dan het marginale tarief voor een topinkomen. Dit komt met name terug op pagina 206 in de set, in de memo over koopkrachtpakketten en de doorrekening effecten

Datum

15 september 2023

Notanummer

2023-0000206999

Bijlagen

1. Set Inkomsten voorjaar
2. Set Inkomsten augustus
3. Set Uitgaven

- Achter deze nota vindt de sets nota zoals samengesteld door AFEP en DGRB. De set nota's vanuit het Belastingplan wordt separaat aangeleverd.
- Zoals gebruikelijk ontvangt u de 'transparant' gelakte sets. De gelakte passages zijn te herkennen aan zwart omliggende kaders.

Communicatie & politiek/bestuurlijke context

N.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Inventarislijst beslisnota's Miljoenennota 2024

	Datum	Naam Document	Toelichting
1	03-07-2023	Oplegnotitie conceptversie Miljoenennota 2024	
2	11-08-2023	Tweede versie Miljoenennota 2024	
3	16-08-2023	Concept Miljoenennota 2024	
4	17-08-2023	Miljoenennota aanpassingen naar bespreking 17/08	
5	21-08-2023	Voorlopig uitgavenbeeld en EMU-saldo en schuld	
6	24-08-2023	Verschillen in EMU-saldo tussen Financiën en CPB bij cMEV	
7	24-08-2023	Visuele samenvatting + MR2 aanbiedingsformulier	
8	28-08-2023	Wijzigingen Miljoenennota na eerste MR	
9	30-08-2023	Informerende fracties over saldo cMEV	
10	01-09-2023	EMU-saldo na verwerking augustusbesluitvorming	
11	05-09-2023	Oplegnota aanbiedingsbrieven RvS en Kvdk	
12	12-09-2023	Vorbereiding politiek horen Raad van State	
13	12-09-2023	Miljoenennota 2024	

N.B. Bij de selectie van de beslisnota's zijn dezelfde uitgangspunten genomen als voorheen. Mocht er onverhoopt nog additionele informatie worden gevonden die deze actieve openbaarmaking betreft, wordt deze uiteraard alsnog aan u toegestuurd.

Toelichting actieve openbaarmaking beslisnota Begrotingsstukken

Deze actieve openbaarmaking van de beslisnota's behorend bij de Miljoenennota 2024 betreft een nadere uitwerking van de *Beleidslijn actieve openbaarmaking* (nota 13 juni 2022). Binnen de *Beleidslijn* vallen onder categorie E.: 'begrotingsstukken, begrotingen en wijzigingen daarvan inclusief de Miljoenennota en het Belastingplan.' Het betreft nota's waarin beleidskeuzes worden

voorgelegd of gevraagd aan de bewindspersonen. Concept versies van de Miljoenennota worden niet opgenomen.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

HEDEN

TER BESPREKING DONDERDAG 6/7 16.30 – 17.00 UUR

Aan

de minister *gez.*

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Oplegnotitie conceptversie Miljoenennota 2024

Aanleiding

Hierbij ontvangt u de conceptversie van de Miljoenennota 2023. Op donderdag 7 juli om 16:30 uur bespreken we met u (minister, stasser *Persoonsgegevens* eerste (technische) concepttekst van de Miljoenennota 2024.

Bespreekpunten

Graag bespreken we de volgen punten met u:

- Bent u akkoord met de voorgestelde opbouw en onderwerpen (zie kernpunten)?
- Bent u akkoord met het versturen van een leesversie van de MN rond 10 augustus (in uw vakantie)? Dit ten behoeve van de bespreking op 17 augustus;

Kernpunten

- Deze conceptversie van de Miljoenennota is op dit moment nog een **inhoudelijke, technische uitwerking** van de verschillende onderwerpen. In volgende versies zal dit qua toon (bijv. empathie), leesbaarheid en opmaak verder uitgewerkt worden. Daarnaast wordt de inleiding toegevoegd. H2 omvat de kern van de besluitvorming, die staat nu nog grotendeels op PM. We adviseren u voor nu te focussen op H1 en H3.
- Er zullen nog cijfers op basis van de volgende CPB-raming worden toegevoegd in de paragrafen over macro-economie en overheidsfinanciën. Ook staan nog enkele andere punten op PM voor uitwerking.
- Graag bespreken we met u de hoofdlijnen zoals die nu in de conceptversie zijn opgenomen. De komende weken zullen we de conceptversie verder uitwerken en **afstemmen met andere departementen en planbureaus**. Dit zal nog tot de nodige tekstuele wijzigingen leiden.
- Tevens volgt er nog een **visuele samenvatting van de Miljoenennota** medio augustus waar onder meer **brede welvaart** op basis van de prioriteiten van het coalitieakkoord zal worden gebruikt.

Graag vragen we uw aandacht voor de volgende passages

- In hoofdstuk 1 worden de ontwikkelingen ten aanzien van de brede welvaart, macro-economie en overheidsfinanciën besproken.
- Hoofdstuk 3 gaat over de 'economie van de toekomst'. De eerste paragraaf bespreekt het economische denkkader, dat in essentie gaat over brede

Datum

3 juli 2023

Notanummer

2023-0000160349

Bijlagen

1. Miljoenennota 2024

welvaart die binnen restricties moet worden gerealiseerd. De tweede en derde paragraaf gaan over de economie die moet werken voor mensen en binnen grenzen van klimaat en natuur moet zijn.

Toelichting

De volledige tekst is nog een eerste conceptversie. Er staan nog onderdelen op PM in afwachting van (augustus)besluitvorming. Verschillende scenario's voor het economisch beeld en de overheidsfinanciën volgen ook nog (samenhangend met de CPB-raming). De grafieken worden later door een vormgever opgemaakt en zijn nu ter illustratie. De visuele samenvatting, het voorwoord en de inleiding volgt medio augustus.

Proces

- Medio juli vindt interdepartementale ambtelijke afstemming plaats via IOFEZ en CEC;
- De tweede conceptversie volgt begin augustus per mail (aan minister), gevolgd door bespreking op 17 augustus;
- De begrotingsraden vinden plaats van 23 t/m 31 augustus. De conceptontwerpbegrotingen worden behandeld op 23/8 en 24/8. Behandeling MN is voorzien op donderdag 24/8 en woensdag 30/8. Aansluitend is op donderdag 31 augustus een ministerraad;
- Uiterlijk 31 augustus ontvangt de Raad van State de door de MR geaccordeerde MN;
- Wanneer de augustusbesluitvorming is afgelopen (en cijfers op stand MEV binnen zijn), staat eind augustus het budgettaire beeld voor de Miljoenennota stil en maken we de definitieve stukken op;
- Prinsjesdag valt dit jaar op dinsdag 19 september.

Communicatie

Naar verwachting domineert – zoals gebruikelijk - de koopkracht in de publiciteit. Vanuit communicatief oogpunt is het ook van belang de uitdagingen op de lange termijn zoals die in de Miljoenennota staan onder de aandacht van het bredere publiek te brengen. Als onderdeel van de kernboodschap maar ook in beeld (infographics). U ontvangt in een augustus een uitgewerkt voorstel nadat de politieke besluitvorming rond is.

Politiek/bestuurlijke context

Niet van toepassing.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

TER BESPREKING

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Tweede versie Miljoenennota 2024

Aanleiding

Donderdag 17 augustus (16.30 – 17.00) bespreken we met u een nieuwe versie van de Miljoenennota 2024. De inhoud en toon van de Miljoenennota is aangepast na de val van het kabinet. U ontvangt vandaag (vrijdag 11 augustus) een concept. Op woensdag 16 augustus sturen wij u een nieuwe versie. Na de bespreking op donderdag 17 augustus maken we de Miljoenennota klaar voor verzending AZ ten behoeve van de eerste bespreking in begrotingsraad op 24 augustus.

Bespreekpunten

- Kunt u zich vinden in de concept Miljoenennota?

Kernpunten

Inhoud

- Graag horen we van u of u nog opmerkingen heeft bij deze versie, zowel op inhoud als qua toon.
- Wij vragen specifiek uw aandacht voor de volgende onderdelen van de Miljoenennota:
 - Paragraaf 1.1, brede welvaart. De Miljoenennota 2024 bevat een beschrijving van verschillende thema's van brede welvaart. Ook is er een analyse gedaan van de samenhang tussen verschillende thema's, mede naar aanleiding van advies van de Raad van State.
 - Paragraaf 2.5, een historische analyse van onderuitputting. Met deze paragraaf wordt ook voldaan een toezegging aan het lid Nijboer tijdens het afgelopen Verantwoordingsdebat.
 - Hoofdstuk 3, 'economie voor de toekomst'. Dit hoofdstuk besteedt onder andere aandacht aan arbeidsmarkt, bestaanszekerheid en klimaat en natuur. Dit hoofdstuk bevat relatief veel visie, maar is beleidsarm gemaakt vanwege de demissionaire status van het kabinet. Ook is gekozen voor een neutrale formulering en toonzetting.
- Het stuk is afgestemd met de directies FEZ, de A-directies, het CPB en DNB. Op hoofdlijnen is interdepartementale afstemming afgerond en dit is goed verlopen. Hieruit zijn geen fundamentele inhoudelijke geschilpunten gekomen. Met enkele departementen loopt de discussie nog, maar dit zal naar verwachting de komende dagen worden afgerond.

Proces

- De Miljoenennota blijft de komende weken *work in progress*. Naast de inhoudelijke aanpassingen – mede als gevolg van de augustusbesluitvorming

Datum

11 augustus 2023

Notanummer

2023-0000184736

Bijlagen

1. Miljoenennota 2024

17-08-23
Inhouds
achte hoed
de meine
vrije
Jue

- werken we aan de vormgeving en de kwaliteit van de figuren. Ook komt CPB op 17 augustus met een nieuwe raming die zal worden verwerkt.

- De visuele samenvatting ontvangt u uiterlijk 23 augustus.
- Deze versie MN voor de eerste begrotingsraad bevat niet de bijlagen: deze ontvangt u in aanloop naar de tweede ministerraad.

Verder proces

- Donderdag 24 en woensdag 30 augustus: MR-Begrotingsraden waarin ook de Miljoenennota voorligt en u mandaat vraagt voor de verdere afronding.
- Vrijdag 31 augustus: afronding augustusbesluitvorming.
- Woensdag 31 augustus: verzending Miljoenennota 2023 aan het Kabinet van de Koning en de Raad van State.
- Woensdag 13 september: bestuurlijk hoor-en-wederhoor met de vice-president Raad van State.
- Vrijdag 15 september: verzending embargostukken aan de beide Kamers.

Toelichting

Communicatie

Op termijn volgt nog een eerste opzet voor de kernboodschap van Prinsjesdag. De kernboodschap gaat de basis vormen van alle communicatie (voorwoord Miljoenennota, speech, persbericht, sociale media). De kernboodschap wordt afgestemd met AZ/SZW/EZK. Daarnaast zal Communicatie een communicatieplan opstellen voor Prinsjesdag waarin aandacht voor media, publiekscommunicatie en interne communicatie.

Politiek/bestuurlijke context

Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

TER BESPREKING 17/8: 16.45 – 17.15 UUR

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Concept Miljoenennota 2024

Aanleiding

Donderdag 17 augustus (16:45-17:15) bespreken we met u een nieuwe versie van de Miljoenennota 2024. De inhoud en toon van de Miljoenennota is aangepast na de val van het kabinet. Na de bespreking aanstaande donderdag maken we de Miljoenennota 2024 klaar voor verzending naar AZ ten behoeve van de eerste bespreking in de begrotingsraad op 24 augustus.

Datum

16 augustus 2023

Notanummer

2023-0000187996

Bijlagen

1. Miljoenennota

Bespreekpunten

- Kunt u zich vinden in de concept Miljoenennota 2024?

Kernpunten

Inhoud

- U ontving een vorige versie afgelopen vrijdag, ten opzichte van die versie zijn geen majeure inhoudelijke wijzigingen doorgevoerd.
- Graag horen we van u of u nog opmerkingen heeft bij deze versie, zowel op inhoud als qua toon. De uiteindelijke toonzetting zal ook nog afhangen van de augustusbesluitvorming en het economisch beeld uit CMEV.
- Wij vragen specifiek uw aandacht voor de volgende onderdelen van de Miljoenennota:
 - **Paragraaf 1.1, brede welvaart.** De Miljoenennota 2024 bevat een beschrijving van verschillende thema's van brede welvaart. Ook is er een analyse gedaan van de samenhang tussen verschillende thema's, mede naar aanleiding van advies van de Raad van State.
 - **Paragraaf 2.5, een historische analyse van onderuitputting.** Met deze paragraaf wordt ook voldaan aan een toezegging aan het lid Nijboer tijdens het afgelopen Verantwoordingsdebat.
 - **Hoofdstuk 3, 'economie voor de toekomst'.** Dit hoofdstuk besteedt onder andere aandacht aan arbeidsmarkt, bestaanszekerheid en klimaat en natuur. Dit hoofdstuk bevat relatief veel visie, maar is beleidsarm gemaakt vanwege de demissionaire status van het kabinet. Ook is gekozen voor een neutrale formulering en toonzetting.
- Het stuk is afgestemd met de directies FEZ, de A-directies, het CPB en DNB. Dit is goed verlopen. Wij verwachten daarom vooralsnog geen inhoudelijke geschilpunten. Na interdepartementale verspreiding voorafgaand aan de begrotingsraad zullen wij nogmaals de departementen contacteren. U

17 08.23

Ramweg
vpl.

Wahelke
opbrengst
struktureel

heger. Hoe
komt
dat?

Juan

ontvangt voorafgaand aan de begrotingsraad een spreeklijn en annotatie, waarbij wij eventuele hieruit voortkomende aandachtspunten zullen opnemen.

Toelichting

- Voor de Miljoenennota 2024 zijn ook drie toezeggingen gedaan aan de Raad van State:
 - In paragraaf 1.3 wordt ingegaan op de risico's voor de schuldhoudbaarheid van de overheidsfinanciën door onder andere het opnemen van een DSA studie. Dit laat de middellangetermijnontwikkeling van de schuld en het saldo zien. Hiermee wordt voldaan aan een toezegging naar aanleiding van de Voorjaarsrapportage 2023 van Raad van State.
 - In paragraaf 1.1.2 (samenhang brede welvaart) wordt ingegaan op de samenhang tussen de verschillende thema's van brede welvaart. Dit is onder andere naar aanleiding van het Raad van State advies om een sociaal-economische structuuranalyse op te nemen in deze Miljoenennota.
 - Het kabinet heeft aan de Raad van State toegezegd om bij Miljoenennota 2024 een overzichtstabel van de voorjaarsbesluitvorming op te nemen. Het gesprek hierover loopt en we kijken op welke manier we hier het beste invulling aan kunnen geven.

Proces

- De Miljoenennota blijft de komende weken *work in progress*. Naast de inhoudelijke aanpassingen – mede als gevolg van de augustusbesluitvorming - werken we aan de vormgeving en de kwaliteit van de figuren. Ook komt het CPB op 17 augustus met een nieuwe raming die zal worden verwerkt.
- De visuele samenvatting ontvangt u uiterlijk volgende week.
- Deze versie Miljoenennota voor de eerste begrotingsraad bevat niet de bijlagen: deze ontvangt u in aanloop naar de tweede ministerraad.

Verder proces

- Donderdag 24 en woensdag 30 augustus: MR-Begrotingsraden waarin ook de Miljoenennota voorligt en u mandaat vraagt voor de verdere afronding.
- Vrijdag 31 augustus: afronding augustusbesluitvorming.
- Woensdag 31 augustus: verzending Miljoenennota 2024 aan het Kabinet van de Koning en de Raad van State.
- Woensdag 13 september: bestuurlijk hoor-en-wederhoor met de vice-president Raad van State.
- Vrijdag 15 september: verzending embargostukken aan de beide Kamers.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

HEDEN

TER BESLISSING: GRAAG RETOUR VOOR MAANDAG 21/8 10.00 UUR IVM VERZENDING AAN AZ

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Miljoenennota aanpassingen naar bespreking 17/8

Aanleiding

Donderdag 17 augustus 2023 hebben we met u de nieuwe versie van de Miljoenennota 2024 besproken. Er zijn passages naar aanleiding van deze bespreking aangepast.

Beslispunten

- Bent u akkoord met het verzenden van deze versie van de Miljoenennota naar AZ ten behoeve van de eerste bespreking in de Begrotingsraad op 24 augustus?

Kernpunten

- Op pagina 9 zijn zinnen toegevoegd met betrekking tot handhaving (zie geel gemarkeerde zinnen).
- In paragraaf 1.2.3. Internationale en geopolitieke situatie is een alinea opgenomen over migratie en veiligheid (zie geel gemarkeerde zinnen).

Toelichting

Communicatie

De visuele samenvatting ontvangt u volgende week. Bijgevoegd ter informatie een eerste concept van de kernboodschap. Deze wordt nog verfijnd.

Politiek/bestuurlijke context

N.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Datum

17 augustus 2023

Notanummer

2023-0000190048

Bijlagen

- Aanpassingen Miljoenennota
- Concept kernboodschap

HEDEN
TER INFORMATIE

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën - Fiscaliteit en Belastingdienst

*Wet +
was heer
informatie
van de
rele?*

Inspectie der
Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Voorlopig uitgavenbeeld en EMU-saldo en schuld

Aanleiding

Op basis van de cMEV van het CPB is het voorlopige uitgavenbeeld opgesteld. Ook zijn de ramingen van het EMU-saldo en de schuld geactualiseerd. Het voorlopig cijferbeeld wordt geactualiseerd nadat de uitkomsten van de begrotingsraden en de Augustusbesluitvorming bekend zijn.

Datum

21 augustus 2023

Notanummer

2023-0000192161

Bijlagen

1. VPB-opbrengst

Kernpunten

- De cMEV doorrekening heeft geleid tot een nieuwe raming voor het EMU-saldo en de EMU-schuld van het kabinet. Het EMU-saldo valt in 2023 0,9% bbp positiever uit dan in de Voorjaarsnota geraamd werd en komt uit op -1,7% bbp, ook meerjarig valt het saldo gunstiger uit. Dit komt met name door stijgende inkomsten
- Ten opzichte van de CPB-raming is het door het kabinet berekende EMU-saldo positiever in 2023, 2027 en 2028. Met name in 2028 is het verschil fors (0,7%). Dit komt met name doordat het kabinet uitgaat van hogere belastinginkomsten. De belangrijkste verschillen worden toegelicht op pagina 4 van deze nota.
- Op basis van de cMEV en het nieuwe kassaldo is de rente geactualiseerd. De eerder aan u gemelde tegenvaller valt met name in 2023 en 2024 lager uit. Dit komt door lagere uitgaven en hogere inkomsten in eerdere jaren: hierdoor hoeft er minder kortlopende schuld te worden uitgegeven. Als de uitgaven lager zijn dan gedacht en de inkomsten hoger dan hoeft de Staat simpelweg minder te lenen. Structureel blijft de tegenvaller circa 1 mld. euro.
- Met u is besproken dat de structurele dekkingsopgave die volgt uit de rentestijging wordt geagendeerd voor de Voorjaarsnota 2024 dan wel de formatie van een nieuw kabinet. Wél moet de tegenvaller in de begroting van 2023 en ontwerp-begroting voor 2024 worden gedekt met meevallers en indien nodig aanvullende onderuitputting. Dit laatste is in het voorlopig uitgavenbeeld op dit moment niet meer nodig. De meevaller in 2023 bedraagt 1,6 miljard. De tegenvaller in 2024 bedraagt 68 miljoen euro meer dan de meevaller in 2023. Dit betekent dat de meevaller en tegenvaller nagenoeg gelijk zijn in het voorlopig uitgavenbeeld. Op basis van het definitieve uitgavenbeeld – nadat de uitkomsten van de Augustusbesluitvorming en de begrotingsraden bekend zijn – kan worden bekeken of het inboeken van aanvullende onderuitputting nodig is.

Toelichting

Tabel 1: Uitgavenbeeld

in mln., + is saldobelastend	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Generale dossiers	-301	1.593	2.295	1.269	1.265	1.977
<i>wv rente</i>	-94	573	997	997	997	997
<i>wv gasbaten</i>	0	957	1.252	240	-15	-170
<i>wv overig</i>	-207	64	46	32	284	1.151
Uitvoering SZW	-416	68	-30	-99	-74	-134
Uitvoering VWS	-1.136	251	28	0	0	0
Kasschuiven	250	-176	1.033	1.072	-408	-1.288
Overig	-15	-51	143	114	90	24
Totaal	-1.618	1.686	3.469	2.356	873	580

- De meevaller in 2023 van 1,6 mld. komt met name door meevallers bij SZW en VWS. De rentetegenvaller is zowel voor 2023 als 2024 lager dan eerder werd verwacht. Het verschil tussen de meevaller en de tegenvaller bedraagt in het voorlopig uitgavenbeeld 68 miljoen euro. Op het moment van schrijven worden nog controles uitgevoerd op het cijferbeeld. Het cijferbeeld kan daarom nog (beperkt) wijzigen. Ook zijn de uitkomsten van de begrotingsraden en de Augustusbesluitvorming (logischerwijs) nog niet verwerkt in het uitgavenbeeld.
- De uitsplitsing van het voorlopig uitgavenbeeld is op pag. 5 weergegeven.

Tabel 2: Verticale ontwikkeling EMU-saldo

EMU-saldo FIN (procenten bbp, + = overschot)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo Voorjaarsnota 2023	-2,6%	-3,0%	-3,0%	-3,7%	-3,1%	-3,5%
Noemereffect (ontwikkeling bbp)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Belasting- en premieinkomsten	0,6%	0,6%	0,4%	0,5%	0,6%	0,5%
Uitgaven onder het plafond	0,0%	-0,1%	-0,3%	-0,2%	-0,1%	-0,1%
Uitgaven buiten plafond en plafondcorrecties	0,3%	-0,4%	-0,1%	-0,3%	-0,1%	-0,2%
EMU-saldo decentrale overheden	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Saldo Augustusbrief 2023	-1,7%	-3,0%	-3,0%	-3,7%	-2,7%	-3,2%
EMU-schuld Augustusbrief 2023	47,6%	47,3%	49,6%	51,4%	52,3%	54,0%

- Naar aanleiding van de cMEV-raming zijn de uitgaven en inkomsten opnieuw berekend, met als gevolg een nieuwe voorlopige kabinetsraming voor EMU-saldo en EMU-schuld. Reeksen die nog onderdeel zijn van de augustusbesluitvorming zoals het uitvoeringsbeeld van VWS en SZW zijn hierin nog niet verwerkt. Bovenstaande geeft de verticale ontwikkeling van het EMU-saldo van Voorjaarsnota tot cMEV weer.
- Het EMU-saldo bij de doorrekening van de cMEV valt in 2023 **0,9% bbp positiever** uit dan in de Voorjaarsnota geraamd werd en komt uit op -1,5%. Ook meerjarig valt het saldo gunstiger uit; zeker vanaf 2027 valt deze aanzienlijk beter uit dan het EMU-saldo in de Voorjaarsnota. Zowel de inkomsten als de uitgaven stijgen meerjarig, maar de **inkomsten stijgen meer** waardoor er een per saldo verbetering optreedt.
- De geraamde schuld komt dit jaar uit op 47,6% bbp en loopt op naar 54,0% bbp in 2028.
- De **inkomstenraming ligt meerjarig ongeveer 0,5% bbp hoger** dan eerder. Dit komt onder andere door hogere kasontvangsten dit jaar (waaronder in de VPB, zie bijlage 1). Daarnaast leidt het macro-beeld uit de cMEV (zoals de inflatie en loonontwikkeling) tot meerjarig hogere inkomsten.
- Onder het plafond **stijgen de uitgaven**; voornamelijk door **hogere rentelasten en lagere gasbaten**. Daarnaast stijgen de uitgaven aan **loon- en prijsontwikkeling** door de macro's uit de cMEV.
- De kasschuiven op het investeringsplafond leiden tot een saldoverbetering omdat per saldo geld wordt weggeschoven tot na 2028.

Verschillen CPB

De cMEV-raming van het CPB geldt als het nieuwe basispad voor o.a. Keuzes in Kaart. CPB maakt een onafhankelijke raming, waarbij voor sommige beleidsmaatregelen andere afslagen gemaakt worden dan het kabinet in de begroting heeft staan. De onderstaande tabel geeft het geraamde EMU-saldo en de EMU-schuld van het kabinet ten opzichte van dat van het CPB weer.

Tabel 3: saldo en schuld volgens CPB en FIN

In procenten bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo FIN	-1,7%	-3,0%	-3,0%	-3,7%	-2,7%	-3,2%
EMU-saldo CPB	-1,6%	-2,4%	-2,6%	-3,4%	-3,3%	-3,9%
Vershil (+ is saldo FIN is positiever)	-0,1%	-0,6%	-0,5%	-0,2%	0,6%	0,7%
EMU-schuld FIN	47,6%	47,3%	49,6%	51,4%	52,3%	54,0%
EMU-schuld CPB	48,0%	47,4%	48,3%	50,1%	51,8%	54,3%
Vershil (+ is schuld FIN is hoger)	-0,4%	0,0%	1,3%	1,3%	0,5%	-0,3%

- Het EMU-saldo van het kabinet valt in **2023, 2027 en 2028 gunstiger uit dan dat van het CPB**. In 2024 tot en met 2026 is het geraamde saldo van het CPB gunstiger.
- Verschillen komen met name doordat het kabinet aan de inkomstenkant over de gehele tijdshorizon **hogere ontvangsten** (circa 7 miljard vanaf 2023) raamt dan het CPB.
- Een belangrijke verklaring voor het niveauverschil is de **inkomensheffing**, die Financiën vanaf het lopende jaar 4,5 miljard euro hoger inschat dan het CPB. Voor deze belastingsoort achten we de inschatting van het CPB onrealistisch laag: alleen de kasontvangsten tot en met juli 2023 zijn al hoger dan de CPB-raming voor het hele jaar.
- Andere niveauverschillen die ontstaan in 2023 zijn de **btw** en de **VPB**. Hiervoor geldt dat de raming meer onzeker is, maar geldt in algemene zin dat Financiën relatief meer waarde hecht aan reeds gerealiseerde kasontvangsten, terwijl CPB sterker stuurt op het macro-economisch model.
- Aan de uitgavenkant is de kabinetsraming meerjarig hoger dan de CPB-raming. Dit komt voornamelijk door de **onderuitputting die het CPB heeft geraamd** bovenop de begrotingsstanden. Het verschil wordt vanaf 2027 kleiner omdat het CPB in deze jaren minder onderuitputting raamt en het CPB een aantal uitgaven na de kabinetsperiode hoger raamt (o.a. niet schrappen opschalingskorting en hogere asielkosten vanaf 2027).
- Het verschil wordt ook deels veroorzaakt doordat de raming van het saldo **decentrale overheden** bij het CPB meerjarig slechter uitvalt dan de kabinetsraming. Het CPB neemt 2019 als basispad; in 2019 was het tekort van decentrale overheden hoger dan in de overige recente jaren, waardoor de CPB-raming slechter uitvalt. Ten opzichte van CEP hebben we geen aanpassing gedaan in de raming.

Uitgesplitst voorlopig uitgavenbeeld augustusbesluitvorming

In onderstaande tabellen is het voorlopige uitgavenbeeld uitgesplitst weergegeven. Deze tabellen inclusief toelichting landen in de Augustusbrief.

Tabel 4: Voorlopig Uitgavenbeeld uitgesplitst

in mln., + is saldobelastend	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Generale dossiers	-301	1.593	2.295	1.269	1.265	1.977
Rente (op basis van cMEV)	-94	573	997	997	997	997
Gasbaten na 2023	0	957	1.252	240	-15	-170
EU-afrachten	-116	-167	-158	-172	-179	396
Dividenden	0	-115	75	75	0	0
TenneT	-220	220	0	0	0	0
HGIS	129	126	129	129	129	129
Bbp indexatie accres	0	0	0	0	333	625
Accres effect besluitvorming	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Rente effect besluitvorming	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Uitvoering SZW	-416	68	-30	-99	-74	-134
Uitvoeringsbeeld SZW	-416	68	-30	-99	-74	-134
Uitvoering VWS	-1.136	251	28	0	0	0
Uitvoeringsbeeld Zwv (indicatief)	-1.041	-201	-185	-184	-185	-183
Uitvoeringsbeeld WLZ (indicatief)	85	400	179	145	136	135
Overig VWS-begroting	-181	52	34	34	34	32
Per saldo beeld (in te zetten in inkomstenkader)	0	0	0	5	14	16
Kasschuiven	250	-176	1.033	1.072	-408	-1.288
Vooruitbetaling OV-bedrijven	1.000	-1.000	0	0	0	0
HVP kasschuif	1.412	-1.412	0	0	0	0
Correctie referentieraming PO	-115	-22	7	72	58	0
Arbeidsvoorwaarden loonruimte 2023	-268	268	0	0	0	0
Toeslagen	-237	-9	90	122	35	0
Klimaat	463	1.065	461	702	-607	-1.234
Groningen	93	-213	120	0	0	0
WarmteLinQ	-427	0	0	20	20	19
Overige kasschuiven	-1.671	1.147	354	156	86	-73
Overig	-15	-51	143	114	90	24
Reservering WBI	0	0	33	0	0	0
Wetsvoorstellen BZK	3	-142	-35	-36	-22	-8
Pallas	16	100	199	181	136	10
ICT en (informatie)beveiliging De Koning	3	3	3	3	3	3
Diversen	-37	-11	-57	-34	-26	20
Totaal	-1.618	1.686	3.469	2.356	873	580

Tabel 5: Plafondcorrecties

in mln., + is saldobelastend	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Plafondcorrecties	-3.317	2.799	1.889	2.944	3.565	4.828
Rente na kabinetsperiode	0	0	24	263	367	611
Bijstellingen energiepakket (o.a. Prijsplafond, TEK en gasbaten)	-665	330	0	0	0	0
Gasbaten NORG akkoord	-190	-52	50	0	0	0
Kasschuiven investeringsplafond naar achteren	-2.203	3	-812	-537	-64	538
Oekraïne	-43	52	338	354	21	239
Mobiliteitspakket klimaat	0	0	88	88	88	88
Coronabijstellingen	-174	54	34	17	-82	14
cMEV bijstellingen SZW en VWS	-87	1.616	1.474	1.803	2.115	2.309
HGIS	42	69	25	64	99	97
Loon- en prijsbijstelling	0	720	668	892	1.022	920
Overige plafondcorrecties	2	8	0	0	0	12

Communicatie

N.v.t.

Politiek/bestuurlijke context

N.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

HEDEN – GRAAG UITERLIJK 25/8 RETOUR
TER INFORMATIE

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Verschillen in EMU-saldo tussen Financiën en CPB bij
cMEV

Datum

24 augustus 2023

Notanummer

2023-0000193939

Bijlagen

geen

Aanleiding

Eerder deze week bent u geïnformeerd over de uitkomsten van de cMEV-doorrekening en de verschillen met het CPB in de raming van saldo en schuld. Deze notitie bevat een uitgebreidere toelichting op de verschillen en ook een uitsplitsing van de beleidsmatige afslagen die het CPB doet op de begrote uitgaven.

Kernpunten

- De cMEV-raming van het CPB geldt als het nieuwe basispad voor o.a. Keuzes in Kaart. CPB maakt een onafhankelijke raming, waarbij voor sommige beleidsmaatregelen andere afslagen gemaakt worden dan het kabinet in de begroting heeft staan. Tabel 1 geeft het geraamde EMU-saldo van het kabinet ten opzichte van dat van het CPB weer.
- Het EMU-saldo van het kabinet valt in 2027 en 2028 gunstiger uit dan dat van het CPB. Tot en met 2026 is het geraamde saldo van het CPB gunstiger.
- Op hoofdlijnen ontstaat dit verschil omdat twee effecten tegen elkaar in werken: het CPB raamt meerjarig zowel lagere uitgaven als lagere belasting- en premie-inkomsten dan het kabinet. Op korte termijn overheerst het effect van de lagere uitgaven die het CPB raamt. Daarom is het CPB-saldo positiever in de jaren 2024-2026. Op langere termijn liggen de uitgavenramingen dichter bij elkaar waardoor het effect van de lagere inkomsten in de CPB-raming overheerst. Daarom is het saldo vanaf 2027 positiever in de Financiën-raming dan in de CPB-raming.
- In beide saldi zijn de effecten van de augustusbesluitvorming nog niet verwerkt. Het CPB verwerkt deze in de MEV-raming die op Prinsjesdag gepubliceerd wordt. In tegenstelling tot de cMEV raamt het CPB bij de MEV enkel voor de jaren 2023 en 2024. In de Miljoenennota 2024 zal het kabinet het EMU-saldo tot en met 2028 presenteren.

Tabel 1: saldo en schuld volgens CPB en FIN op basis van de cMEV

In procenten bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo FIN	-1,7%	-3,0%	-3,0%	-3,7%	-2,7%	-3,2%
EMU-saldo CPB	-1,6%	-2,4%	-2,6%	-3,4%	-3,3%	-3,9%
Vershil (+ is saldo FIN is positiever)	-0,1%	-0,6%	-0,5%	-0,2%	0,6%	0,7%

Toelichting

De onderstaande tabel toont de verschillen tussen het CPB en Financiën. De verschillen zijn onderverdeeld in inkomsten, uitgaven onder het plafond, overige netto-uitgaven en het saldo decentrale overheden. Deze posten worden onder de tabel toegelicht.

Tabel 2: uitsplitsing verschillen in saldo Financiën versus CPB

Vershil (FIN -/- CPB)						
<i>in mld. euro, - = tekort</i>	2023	2024	2025	2026	2027	2028
I. Saldoraming CPB bij cMEV	-1,6%	-2,4%	-2,6%	-3,4%	-3,3%	-3,9%
Verschillen						
A. Belasting- en premieontvangsten (+ is hogere inkomsten FIN)	0,6%	0,5%	0,7%	0,6%	0,7%	0,6%
B. Uitgaven (+ is lagere uitgaven FIN)	-0,8%	-1,3%	-1,3%	-1,1%	-0,5%	-0,4%
C. Overige netto-uitgaven en correcties van EMU-saldo (+ is positievere raming FIN)	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,2%
D. EMU-saldo decentrale overheden (+ is positiever EMU-saldo FIN)	0,0%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,3%
II. Saldoraming FIN bij cMEV (=I+A+B+C+D)	-1,7%	-3,0%	-3,0%	-3,7%	-2,7%	-3,2%

Inkomsten

- Aan de inkomstenkant geldt dat Financiën over de hele tijdshorizon hogere ontvangsten raamt dan het CPB. Grosso modo gaat het om een niveauverschil van 7 miljard euro dat ontstaat in 2023 en geleidelijk iets oploopt. Met andere woorden: de geraamde *ontwikkeling* van de belastingontvangsten is vergelijkbaar, maar in de Financiën-raming is er een hoger *niveau*.
- Een belangrijke verklaring voor het niveauverschil is de inkomensheffing (+4,5 miljard euro). Dit komt door een lage inschatting vanuit het CPB voor de ontvangsten in 2023: de middelen die reeds in de kas zijn ontvangen per juli 2023, zijn al hoger dan de inschatting van het CPB voor het hele jaar. Dit niveauverschil werkt door in alle opvolgende jaren.
- Andere niveauverschillen die ontstaan in 2023 zijn de BTW en de VPB. In algemene zin geldt dat Financiën in de raming voor een lopend jaar t.o.v. CPB relatief meer waarde hecht aan reeds gerealiseerde kasontvangsten, terwijl CPB 'strakker' stuurt op het macro-economisch model en hierin de laatste realisaties voor 2023 niet meeneemt.

Uitgaven onder het plafond

- De uitgaven zijn in de Financiënraming meerjarig hoger dan de CPB-raming. Dit komt voornamelijk door de onderuitputting die het CPB heeft geraamd ten opzichte van de begrotingsstanden. Daarnaast zijn er ramingsverschillen op een aantal posten waar nog afstemming met het CPB over loopt. Voor de uitgaven aan sociale zekerheid en zorg is een definitieve analyse nog niet te maken omdat deze uitgaven ook onderdeel zijn van de augustusbesluitvorming.

- Het verschil in de uitgavenraming wordt vanaf 2027 kleiner omdat het CPB in deze jaren minder onderuitputting raamt en het CPB een aantal uitgaven na de kabinetsperiode hoger raamt. Dit zijn o.a. hogere asielkosten vanaf 2027 en het schrappen van de oploop van de opschalingskorting in de CPB-raming. Zie voor deze beleidsafslagen tabel 3 t/m 6.

Overige netto-uitgaven en correcties

- Bij de overige netto-uitgaven en correcties zijn de verschillen beperkt tot 2026. Vanaf 2027 ontstaat een verschil omdat het CPB per abuis de ETS2-heffing niet meegenomen heeft in de raming. Deze heffing is in april door het Europees Parlement goedgekeurd en daarom deze zomer ingeboekt als niet-belastingontvangst buiten het uitgavenplafond op de EZK-begroting. Dit leidt tot een verschil van 0,2% bbp saldoverbetering in de Financiën-raming ten opzichte van het CPB.

EMU-saldo decentrale overheden

- De raming van het saldo decentrale overheden valt bij het CPB meerjarig negatiever uit dan de kabinetsraming. Dit komt omdat de FIN-raming is gebaseerd op de realisaties van recente jaren (lopend gemiddelde van drie jaar), terwijl het CPB het saldo decentrale overheden 2019 als basispad neemt. Dit doet het CPB omdat ze de jaren sindsdien vanwege corona niet als representatief ziet. Het saldo decentrale overheden 2019 is het meest negatieve saldo van de afgelopen 10 jaar, waardoor de raming door CPB aanzienlijk slechter uitkomt. Daarnaast doet het CPB nog een aantal beleidsafslagen in hun raming zoals onderuitputting in eerdere jaren en hogere tekorten als gevolg van o.a. oplopende kosten van jeugdzorg bij gemeenten in latere jaren.

Overzicht ex-ante beleidsafslagen CPB

- Het CPB raamt dat er de komende jaren een aantal miljard aan investeringen en intensiveringen niet of pas later tot besteding komt. Dit is vanwege het expansieve beleid van het afgelopen kabinet in combinatie met factoren zoals de krappe arbeidsmarkt en beperkingen door stikstofproblematiek. Dit is boven op de onderuitputting die het kabinet veronderstelt (circa 6 miljard voor 2023 t/m 2025). Zie tabel 3 voor een totaaloverzicht.

Tabel 3: Ex ante verschillen met CPB obv. aanvullende onderuitputting CPB

Bedragen in mld. (+ = CPB raamt hogere uitgaven dan kabinet)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Vertraging defensie	-1,6	-4,2	-3,4	-1,4	-0,5	0,6
Vertraging uitgaven infrastructuur	-0,5	-1,7	-1,5	-0,3	-0,9	0,7
Vertraging ontsluiting nieuwe woningen	-0,7	-0,7	-0,5	-0,2	0,0	0,2
Vertraging onderwijsintensiveringen	-0,7	-0,1	0,0	0,2	0,2	0,2
Algemene onderuitputting Rijk (binnen het plafond)	-4,6	-3,9	-4,6	-7,6	-4,3	-5,2
Totale onderuitputting en vertraging	-8,1	-10,6	-10,0	-9,3	-5,5	-3,5

- Specifiek voor defensie, infrastructuur en ontsluiting van nieuwe woningen raamt het CPB vertraging op de intensiveringen.

- Ook bij de intensiveringen in onderwijs veronderstelt het CPB dat middelen met vertraging uitgegeven worden: minder in 2023 en 2024 en hogere besteding in 2026 t/m 2028.
- Ten slotte raamt het CPB voor ieder jaar in de raming een hoeveelheid aan generieke onderuitputting. Deze is niet toebedeeld aan specifieke begrotingen.

Tabel 4: Ex ante verschillen obv. incidenteel kabinetsbeleid

Bedragen in mld. (+ = CPB raamt hogere uitgaven dan kabinet)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Structureel veronderstellen afschaffen opschalingskorting	-	-	-	0,7	0,7	0,7
Structureel veronderstellen middelen jeugdhulp	-	-	-	0,5	0,6	0,6
Structureel veronderstellen aanvullende asieluitgaven	-	-	-	-	1,4	1,4
Structureel veronderstellen aantal overige posten CA	-	-	-	0,3	0,3	0,4
Totaal	-	-	-	1,5	3,0	3,0

In het coalitieakkoord zijn voor verschillende posten incidentele middelen gereserveerd die aflopen in 2026. In een aantal gevallen heeft het CPB deze middelen structureel verondersteld. De grootste posten hierbij zijn:

- De opschalingskorting van het Gemeente- en Provinciefonds (GF en PF). De oploop in de opschalingskorting is voor de kabinetsperiode op 0 gezet in het coalitieakkoord. Vanaf 2026 leidt de korting tot 0,7 mld. lagere uitgaven aan het GF en PF. Deze besparing wordt in de CPB-raming niet meegenomen omdat dit een besparing betreft na de kabinetsperiode die niet vastligt in wetgeving.
- Ook voor de jeugdhulpmiddelen in het GF is de afbouw in de jaren na 2025 niet meegenomen door het CPB.
- Voor de verwachte hogere asielstroom is afgelopen Voorjaarsnota tot en met 2026 extra geld gebudgetteerd vanwege een verwachte hogere asielinstroom. Het CPB gaat ervan uit dat het extra budget in 2026 ook in de jaren daarna uitgegeven wordt, wat leidt tot 1,4 mld. structureel hogere uitgaven bij het CPB vanaf 2027.
- Hiernaast veronderstelt het CPB de uitgaven uit het klimaatfonds op structureel 4,4 miljard per jaar vanaf 2032.

Tabel 5: Ex ante verschillen in sociale zekerheid en zorg

Bedragen in mld. (+ = CPB raamt hogere uitgaven dan kabinet)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Overgang nieuw stelsel kinderopvang	-	-	-0,4	-1,2	-	-
Modernisering geneesmiddelenvergoedingssysteem	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1
Maatregelen buiten IZA	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	-	-	-0,2	-1,0	0,2	0,2

Het CPB raamt de uitgaven aan sociale zekerheid en zorg zelf. Hierbij worden voor sommige regelingen andere modellen of aannames gebruikt dan de kabinetsramingen. Hiernaast heeft het CPB een aantal beleidsmatige afslagen gedaan.

- In de sociale zekerheid neemt het CPB 1,6 mld. aan nog niet ingevulde middelen voor het overgangsregime naar een nieuw financieringsstelsel kinderopvang niet mee in de raming.
- In de zorg worden een aantal nog niet uitgewerkte maatregelen rondom de modernisering van het geneesmiddelenvergoedingssysteem en

maatregelen in de volumegroei van de zvw-sectoren die buiten het Integraal Zorgakkoord vallen niet meegenomen in de CPB-raming.

Communicatie & politiek/bestuurlijke context
Niet van toepassing.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

**HEDEN – GRAAG UITERLIJK 25/8 RETOUR
TER BESLISSING**

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Visuele samenvatting + MR2 aanbiedingsformulier

Datum
24 augustus 2023

Notanummer
2023-0000193777

Bijlagen
1. Visuele samenvatting
2. MR-2 aanbiedingsformulier

Aanleiding

Op woensdag 30 augustus staan de hoofdstukken en de bijlagen van de Miljoenennota voor de tweede keer op de agenda van de Ministerraad. Hierbij ligt ook de visuele samenvatting (voor het eerst) voor.

Beslispunten

- U (minister) wordt verzocht het bijgevoegde aanbiedingsformulier te ondertekenen, zodat de Miljoenennota aan de Ministerraad verstuurd kan worden.
- Kunt u zich vinden in de visuele samenvatting?

Kernpunten

- Hierbij leggen we het benodigde aanbiedingsformulier aan u (minister) voor ter ondertekening.
- Dit is de eerste keer dat u de visuele samenvatting ontvangt. In de visuele samenvatting besteden we aandacht aan onderwerpen die ook in de Miljoenennota 2024 aan bod komen. Naast de standaard onderwerpen als besluitvorming, overheidsfinanciën en macro-economie bevat de visuele samenvatting visualisatie over brede welvaart en economie voor de toekomst (H3) met daarbij aandacht voor klimaat en arbeidsmarkt. De visuele samenvatting bevat nog PM's. Deze worden geactualiseerd als de cijfers stil staan. Ook wordt er nog aan de vormgeving en plaatjes gewerkt en zullen deze nog enigszins wijzigen.
- Omwille van verwerkingstijd het verzoek om uiterlijk 25 augustus aan te geven of er nog wijzigingen nodig zijn in de visuele samenvatting. Maandag 28 augustus wordt het stuk (Miljoenennota incl. visuele samenvatting en bijlagen) verspreid t.b.v. MR op 30/8.
- Naar aanleiding van de terugkoppeling van de MR op 24/8 ontvangt u een aangepaste versie van de Miljoenennota 2024 op 25/8. In deze versie zal zowel de terugkoppeling als de meeste tekstsuggesties van de departementen verwerkt worden.

Toelichting

Communicatie & politiek/bestuurlijke context
Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

TER BESLISSING

Aan
de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Wijzigingen Miljoenennota na eerste MR

Datum
28 augustus 2023

Notanummer

Bijlagen
geen

Aanleiding

Er zijn een aantal wijzigingen aangebracht in hoofdstuk 3 van de Miljoenennota naar aanleiding van de eerste Ministerraad.

Beslispunten

- Bent u akkoord met deze wijzigingen?

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

AFGESCHERMD
HEDEN
TER BESLISSING

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Informereren fracties over saldo cMEV

Datum

30 augustus 2023

Notanummer

2023-0000197565

Bijlagen

geen

Aanleiding

Eerder vroeg u (de minister) naar het publicatiemoment van het EMU-saldo en de verschillen tussen de saldoramings van het CPB en Financiën bij de doorrekening van de cMEV. Hiervoor wordt in deze nota een voorstel gedaan. Daarnaast had u (de staatssecretaris FB) een aantal vragen bij de eerdere notitie over de verschillen in de saldoramings. Deze vragen worden ook beantwoord in deze nota.

Beslispunt

- Bent u (de minister) akkoord om via de Tweede Kamerfracties in aanloop naar de publicatie van het SBR-advies te informeren over de verschillen in het saldo 2028 tussen het CPB en de cMEV-doorrekening door Financiën?

Kernpunten

- De Studiegroep begrotingsruimte (SBR) baseert zich voor haar advies op de cMEV-cijfers, vooral op het EMU-saldo 2028. Vanwege de verschillen tussen de cMEV-raming van het CPB en Fin zullen deze worden geduid in het advies SBR.
- Daarnaast wordt het kwantitatief advies van de Studiegroep naar verwachting op 11 september gepubliceerd. Hiermee wordt ook het saldo van de Financiën-raming op basis van de cMEV openbaar. Normaal gesproken verschijnt de Financiën-raming van het saldo pas bij de Miljoenennota.
- De verschillen tussen de raming van Financiën en die van het CPB zijn potentieel relevant bij het opstellen van verkiezingsprogramma's, vooral voor partijen die laten doorrekenen door het CPB. Om een gelijk speelveld tussen partijen te krijgen, lijkt het ons wenselijk om partijen op korte termijn te informeren dat dit saldoverschil bestaat.
- Het eerstvolgende reguliere moment waarop een kabinetsraming van het EMU-saldo gepubliceerd wordt is in de Miljoenennota. Dit saldo kan afwijken van de cMEV-doorrekening vanwege enerzijds de augustusbesluitvorming en anderzijds de effecten van de MEV-raming van het CPB. Ook de Miljoenennota zal een verschillenanalyse bevatten.

Toelichting: antwoorden op eerdere vragen

In reactie op de nota *Verschillen in EMU-saldo tussen Financiën en CPB bij cMEV* stelde u (de staatssecretaris FB) een tweetal vragen:

- De eerste vraag was op welke posten het CPB onderuitputting raamt. De onderstaande tabel bevat deze posten. Het CPB raamt specifiek onderuitputting op uitgaven aan defensie, infrastructuur en onderwijsuitgaven. De reden hiervan is onder andere stikstofproblematiek en de krappe arbeidsmarkt. Hiernaast raamt het CPB ook een post met algemene onderuitputting. Deze wordt door het CPB niet verder toebedeeld aan specifieke posten

Tabel 1: Ex ante verschillen met CPB obv. aanvullende onderuitputting CPB

Bedragen in miljarden (+ = CPB raamt hogere uitgaven dan kabinet)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Vertraging defensie	-1,6	-4,2	-3,4	-1,4	-0,5	0,6
Vertraging uitgaven infrastructuur	-0,5	-1,7	-1,5	-0,3	-0,9	0,7
Vertraging ontsluiting nieuwe woningen	-0,7	-0,7	-0,5	-0,2	0,0	0,2
Vertraging onderwijsintensivering	-0,7	-0,1	0,0	0,2	0,2	0,2
Algemene onderuitputting Rijk (binnen het plafond)	-4,6	-3,9	-4,6	-7,6	-4,3	-5,2
Totale onderuitputting en vertraging	-8,1	-10,6	-10,0	-9,3	-5,5	-3,5

- De tweede vraag was wat het saldo decentrale overheden 2019 in absolute zin was. Het saldo in dit jaar neemt het CPB ook voor latere jaren als basispad. Het EMU-saldo decentrale overheden in 2019 was -0,27% bbp. In miljarden was dit een EMU-tekort van 2,2 miljard.

Communicatie

Niet van toepassing

Politiek/bestuurlijke context

Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

HEDEN
TER INFORMATIE

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

EMU-saldo na verwerking augustusbesluitvorming

Datum

1 september 2023

Notanummer

2023-0000199296

Bijlagen

geen

Aanleiding

Door besluitvorming in augustus is het EMU saldo gewijzigd ten opzichte van cMEV. Dit saldo wordt toegelicht in deze nota.

Kernpunten

- Het EMU-saldo na verwerking van de Augustusbrief wijzigt enigszins ten opzichte van het saldo in de Financiën-doorrekening van de Augustusraming (cMEV).
- Ten opzichte van de cMEV-doorrekening verbetert het saldo in 2023 met 0,2% bbp en komt uit op -1,5%. In 2024 en 2025 komt het EMU saldo uit op -3% en vanaf 2026 verslechtert het saldo met 0,1% bbp, waardoor in 2028 het saldo uitkomt op -3,3%.
- De geraamde schuld komt in 2023 uit op 47,5% bbp en loopt op naar 53,5% bbp in 2028.
- Het saldo en de schuld zijn ook verwerkt in het concept van de Miljoenennota dat 1 september met de Raad van State gedeeld is.
- De MEV-raming die het CPB in september maakt op basis van de augustusbesluitvorming heeft nog invloed op saldo en schuld. Het definitieve saldo in de Miljoenennota wordt vastgesteld na doorrekening van deze MEV-raming.

Toelichting

EMU-saldo FIN (procenten bbp, + = overschot)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo Voorjaarsnota 2023	-2,6%	-3,0%	-3,0%	-3,7%	-3,1%	-3,5%
Saldo FIN bij cMEV-doorrekening	-1,7%	-3,0%	-3,0%	-3,7%	-2,7%	-3,2%
Ontwikkeling sinds cMEV	0,2%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Saldo na verwerking augustusbesluitvorming	-1,5%	-3,0%	-3,0%	-3,8%	-2,8%	-3,3%
Schuld na verwerking augustusbesluitvorming	47,5%	47,2%	48,7%	50,7%	51,7%	53,5%

- Het saldo 2023 verbetert met 0,2% bbp ten opzichte van de cMEV-doorrekening. Dit komt voornamelijk door de verwerking van aanvullende kasschuiven op investeringsmiddelen en de verwerking van meevallende uitvoeringsinformatie in de zorgverzekeringswet.

- Vanaf 2026 verslechtert het saldo met 0,1% bbp. De grootste verklarende factor hiervoor is de energiebelasting (EB). In het voorjaar is besloten binnen de EB een CO₂-reductie van 1,2 Mton te realiseren, waarvan de invulling deze zomer nader uitgewerkt zou worden. Aan dit voornemen is in de beleidsuitgangspunten voor de cMEV een technische invulling gegeven. Deze invulling zou vanaf 2026 leiden tot een opbrengst van circa 0,5 miljard per jaar. Die verwachte opbrengst was onderdeel van de cMEV-raming van Financiën. Doordat deze maatregel niet ingevuld is door het kabinet, komt deze opbrengst te vervallen. Dit heeft een neerwaarts effect op de verwachte inkomsten van het Rijk van circa 0,5 miljard per jaar vanaf 2026. Het CPB heeft de opbrengst niet meegenomen in zijn eigen saldoberekening in de cMEV.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Terstond
HEDEN - UITERLIJK RETOUR 6/9 OM 17.00 UUR
TER BESLISSING
Aan
de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Oplegnota aanbestedingsbrieven RvS en KvdK

Datum

5 september 2023

Notanummer

2023-0000201772

Bijlagen

1. Aanbiedingsbrief KvdK
2. Aanbiedingsbrief RvS

Aanleiding

De Miljoenennota 2024 is op 31/8 aangeboden aan de Kabinet van de Koning (KvdK) en de Raad van State (RvS). Per abuis zijn de aanbestedingsbrieven niet mee verzonden.

Beslispunten

U wordt verzocht de twee bijgevoegde aanbestedingsbrieven te ondertekenen.

Toelichting

n.v.t.

Communicatie

n.v.t.

Politiek/bestuurlijke context

n.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ter stond
TER BESLISSING
Aan
de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Vorbereiding politiek horen Raad van State

Datum

12 september 2023

Notanummer

2023-0000205188

Bijlagen

1. Bijlage 1 Nader Rapport
2. Bijlage 2 Kabinetsreactie
3. Bijlage 3 Concept RvS ad

Aanleiding

- Aanstaande woensdag 13 september vindt het gebruikelijke politieke hoor en wederhoor plaats tussen de Raad van State en de minister van Financiën. U spreekt om 12:15 uur met over het advies over de Miljoenennota 2024 en de Septemberrapportage van het begrotingstoezicht in 2023.
- Deze gespreksvoorbereiding gaat in op (1) de beoordeling en (2) het advies.

Adviezen + beslispunt

- De RvS publiceert met Prinsjesdag twee adviezen:
 - **De Septemberrapportage** begrotingstoezicht, waarin de RvS in zijn functie als onafhankelijke begrotingsautoriteit toetst of Nederland voldoet aan de nationale en Europese begrotingsregels.
 - **Het advies bij de Miljoenennota** is een breder advies over politiek en kabinetsbeleid. Dit jaar gaat het advies bij de Miljoenennota over brede welvaart en klimaatinclusief begrotingbeleid.
 - De Septemberrapportage wordt formeel voorzien van een geïntegreerde kabinetsreactie. **Het advies bij de Miljoenennota wordt voorzien van een nader rapport vanuit het kabinet**, dat ook met Prinsjesdag wordt gepubliceerd. Beide stukken zijn als bijlage toegevoegd.
 - Indien **u akkoord bent met de kabinetsreactie en het nader rapport verzoeken wij u deze te ondertekenen, zodat we deze kunnen delen met RvS.**
 - Momenteel wordt er nog gewerkt aan de finale berekeningen van de FIN-raming voor het EMU-saldo en de EMU-schuld. Deze staan daarom op PM in het nader rapport.
- In het **gesprek** kunt u met de vice-president van de RvS beide adviezen bespreken.

Kernpunten

Het conceptrapport bespreekt een aantal thema's. Hieronder vindt u puntsgewijs een suggestie voor een reactie.

1. Septemberrapportage
 - Begrotingsankers en budgettaire ruimte
 - Begrotingsproces & toets nationale regels

- Toets Europese begrotingsregels
- 2. Advies over de Miljoenennota
 - Brede welvaart en structuuranalyse
 - Klimaatinclusief begrotingsbeleid

1) Septemberrapportage

- a) Begrotingsankers en budgettaire ruimte
- De RvS benadrukt het belang van houdbare overheidsfinanciën op de middellange en lange termijn. Ook adviseert de RvS een volgend kabinet als advies om een begrotingsanker te kiezen dat zorgt voor voldoende begrotingsruimte en daarmee goede werking van de automatische stabilisatoren.
 - U kunt aangeven dat:
 - Houdbare overheidsfinanciën van groot belang zijn. Het kabinet zoekt de balans tussen het doen van urgente en noodzakelijke investeringen (o.a. klimaat en natuur) en gezonde overheidsfinanciën. Het is belangrijk om ook toekomstige generaties perspectief op gezonde overheidsfinanciën te bieden.
 - Gegeven het belang van gezonde overheidsfinanciën heeft het kabinet daarom ook de koopkrachtmaatregelen in het voorjaar en deze augustus van budgettaire dekking voorzien. Het coalitieakkoord is bewust expansief. Ten opzichte daarvan probeert het kabinet zo stabiel mogelijk beleid te voeren.
 - Het is aan een volgend kabinet om, mede op basis van de adviezen van de 17e Studiegroep Begrotingsruimte, het begrotingsbeleid vorm te geven en keuzes te maken over het begrotingsanker en de begrotingsruimte.

1. lange termijn
2. koersen
3. klimaat beständige begroting.
4. Trajecten -
 - van langere duur
 - economische structurele analyse
 - volgende kabinet periode

Wat doet men met adviezen?

- b) Begrotingsproces / Toets aan de nationale begrotingsregels
- De Afdeling benadrukt het belang van een ordentelijk begrotingsproces, met helderheid, voorspelbaarheid en rust. De Afdeling concludeert, net als in eerdere rapportages, dat het begrotingsproces rommelig oogde en geeft hiervoor aantal adviezen mee:
 - Eén hoofdbesluitvormingsmoment in het voorjaar, ook voor de lasten. In augustus vindt dan alleen koopkrachtbesluitvorming plaats.
 - Een vast publicatiemoment van de Voorjaarsnota en het tegelijk verzenden van de Voorjaarsnota en de eerste suppletore begrotingen.
 - Onafhankelijke doorrekening van de beleidsvoornemens in de Voorjaarsnota door het CPB
 - Het begrotingsproces meer in lijn brengen met het Europees Semester.
 - U kunt aangeven dat:
 - U het belang erkent van een ordentelijk begrotingsproces en de bijdrage die dit levert aan de rust en stabiliteit en de politieke besluitvorming.
 - Ook kunt u aangeven dat u blij bent dat de RvS de meerjarige Voorjaarsnota als goede stap tot verbetering van het begrotingsproces ziet. Hierdoor is de Kamer eerder betrokken wordt bij de besluitvorming, het budgetrecht is verbeterd en er is een gezet richting betere aansluiting op het Europees Semester.
 - U kunt aangeven dat momenteel wordt onderzocht hoe er tot een vast moment voor afronding en publicatie in het voorjaar, het sturen van

- B' plan
- 2 punten van Ruud
 - onderwerpen → alle dept. aan het klimaat inclusief

→ klimaat inclusieve begroting

© APB + AFB →

een pakket aan begrotingsstukken en verbeterde aansluiting bij het Europees Semester kan worden gekomen.

- o U kunt aangeven dat we pas sinds vorig jaar de meerjarige Voorjaarsnota kennen. Er zijn nog lessen te trekken om het proces verder te verbeteren. De SGP-hervorming zal hier mogelijk ook op van invloed zijn.
 - o Met betrekking tot een hoofdbesluitvormingsmoment kunt u aangeven dat u, conform de reactie bij de Voorjaarsrapportage 2023, een hoofdbesluitvormingsmoment in het voorjaar zowel voor- als nadelen kent. Daarbij blijft het hoe dan ook belangrijk om in augustus op basis van de meest recente economische cijfers naar de koopkrachtontwikkeling te kijken. De praktijk leert dat het dan wenselijk wordt geacht om in augustus de volledige inkomstenbesluitvorming te doen, zoals ook bij vorige kabinetten. Dit kent ook voordelen, omdat er anders tweemaal besluitvorming over hetzelfde onderwerp plaats moet vinden.
- c) Toets aan de Europese begrotingsregels
- De Raad van State toetst de Nederlandse naleving van de Europese Begrotingsregels op basis van de MEV-raming van het CPB.
 - Op basis van MEV voldoet Nederland in 2023 en 2024 aan de correctieve arm van het SGP. Het EMU-saldo komt in 2023 uit op -1,45% bbp en in 2024 op -2,36% bbp. Dit is onder de Europese grenswaarde van -3% bbp. Ook de EMU-schuld ligt onder de 60%-norm: in 2023 komt de schuld uit op 47,7% bbp en in 2024 op 46,9% bbp.
 - De MEV-raming van het EMU-saldo verschilt met de eigen cijfers van Financiën. In 2024 komt het EMU-saldo volgens FIN uit op -3% bbp. Nederland voldoet niet aan de preventieve arm van het SGP. Nederland het een MTO (middellange termijn doelstelling) van -0,75% bbp. Het structureel saldo komt in 2023 uit op -1,48% bbp en in 2024 op -2,15% bbp.
 - Dit blijft in 2023 zonder gevolgen, vanwege de activering van de algemene ontsnappingsclausule. Ook zijn momenteel de onderhandelingen over het nieuwe SGP gaande, waarbij de MTO naar verwachting geen rol meer speelt als sturingsvariabele, maar het netto uitgavenpad centraal komt te staan.
 - U kunt aangeven dat u erkent dat de begroting op gespannen voet staat met de preventieve arm van het SGP. Het kabinet heeft bewust gekozen voor een ambitieuze investeringsagenda voor maatschappelijke uitdagingen die niet kunnen wachten en accepteert hiervoor een verslechtering van de overheidsfinanciën. Het kabinet acht dit verantwoord vanwege de relatief lage schuld.
 - Tegelijkertijd blijft het belangrijk dat de overheidsfinanciën niet verslechteren. Mede daarom zijn de tegenvallers in het voorjaar van budgettaire dekking voorzien, net als het koopkrachtpakket deze augustus.

2) Advies Miljoenennota

Het advies over de Miljoenennota is toegespitst op (1) de aanbeveling een verdere sociaal-economische structuuranalyse te maken en (2) tot een klimaatinclusief begrotingsystematiek te komen.

Sociaal-economische structuuranalyse

- Het kabinet heeft in de Miljoenennota een eerste stap gezet in een sociaal-economische structuuranalyse, naar aanleiding van eerdere adviezen van de Raad van State, op basis van de samenhang van aspecten van brede welvaart. De Raad van State noemt dit 'een eerste stap, maar niet meer dan dat'. De Raad van State vraagt het kabinet om de onderliggende structuren van de economie en maatschappij verder in kaart te brengen, en beleid daarop vorm te geven. Ook zou het begrip brede welvaart verder geconcretiseerd kunnen worden, doordat het (volgend) kabinet doelen stelt.
 - U kunt aangeven dat het kabinet het belang van een overkoepelende blik onderschrijft. De Miljoenennota zet stappen in overkoepelende analyses en in samenhang op basis van brede welvaart. Het is aan volgend kabinet om te bepalen of er concretisering van brede welvaart plaats zal vinden, bijvoorbeeld door concrete doelen om de doeltreffendheid van beleid te bevorderen, en volgende stappen te zetten in deze analyses.

Klimaatinclusief begroten

- De RvS benoemt klimaatverandering als één van de grootste maatschappelijke uitdagingen, zo niet de grootste. De begrotingssystematiek zou 'klimaatinclusief' moeten worden om alle gevolgen van klimaatverandering in de begroting goed mee te kunnen wegen. Daartoe doet de RvS een voorstel voor een groeimodel, waarbij o.a. onderdelen van de begroting op basis van klimaatimpact worden geclassificeerd.
 - U kunt aangeven dat: het kabinet het van grote waarde acht dat de Raad van State dit belangrijke thema in hun rapportage zo ver uitdiept. De analyse geeft het kabinet, en hopelijk het volgende kabinet, zeker *food for thought*. Klimaatverandering zal aanzienlijke impact hebben op de begroting; dat moet worden meegewogen.
 - U kunt aangeven dat: het kabinet de voorstellen voor de klimaatinclusieve begrotingssystematiek zal bestuderen. Er worden nu verschillende stappen gezet op dit gebied. Het uitgavenoverzicht klimaat wordt ongewijzigd overgenomen uit de EZK-begroting. In reactie op onderzoek van de Algemene Rekenkamer heeft de minister van Klimaat- en Energie klimaatuitgaven expliciet gedefinieerd en zo goed als het kon toegepast. Deze werkwijze is in ontwikkeling. De adviezen van de Afdeling zijn hiervoor zeer waardevol.
 - U kunt ook aangeven dat: het kabinet ook veel waarde hecht aan de bestaande systematiek waarbij het PBL onafhankelijk toetst of met het klimaatbeleid de doelen worden gehaald. Het is daarom belangrijk om goed te kijken naar de meerwaarde van eventuele aanpassingen in de begrotingen, ten opzichte van wat we al hebben.

HEDEN
TER BESLISSING

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst (ter info)
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane (ter info)

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Miljoenennota 2024

Datum

12 september 2023

Notanummer

Bijlagen

1. Miljoenennota 2024

Aanleiding

Bijgaand treft u de definitieve versie Miljoenennota 2024 zoals deze onder embargo zal worden gedeeld met het parlement.

Beslispunten

- Bent u (minister) akkoord met verzending onder embargo naar het parlement?
- Bent u (minister) akkoord met 'Begroten voor brede welvaart' als de titel van de Miljoenennota?

Kernpunten

- Het effect van de MEV-raming van het CPB is verwerkt in de Miljoenennota. De hoofdtekst bevat de actuele cijfers, waarin de MEV en de augustusbesluitvorming zijn verwerkt.
- Het EMU-saldo is in vrijwel alle jaren licht verbeterd ten opzichte van de eerdere raming en komt nu uit op -2,9% bbp in zowel 2023 als 2024. In de toelichting staat de volledige reeks. Dit is verbetering ten opzichte van de -3,0% die geraamd werd na de augustusbesluitvorming.
- De verbetering van het EMU-saldo wordt veroorzaakt door een meevaller aan de inkomstenkant, als gevolg van endogene doorwerking van de besluitvorming en de MEV.
- Door de uitwerking van de bbp-indexatie voor Gemeente- en Provinciefonds (GF en PF) is er 786 miljoen euro meer accres in het GF en 65 miljoen meer accres in het PF in 2028. Ook wordt het BTW-compensatiefonds 104 miljoen euro hoger in 2028. In totaal is het additionele accres van de bbp-indexatie 955 miljoen euro in 2028. De totale accresbijstelling, inclusief prijsbijstelling, ten opzichte van de Voorjaarsnota 2023 is 1.429 miljoen.
- Het voorwoord is aangepast naar aanleiding van de bespreking in het communicatieoverleg.
- Er wordt momenteel nog een laatste check gedaan op consistenties en de bijlagen, maar er worden geen inhoudelijke wijzigingen meer doorgevoerd. We zijn nog in overleg met het CPB over weergave van de verschillenanalyse.

Proces

- Vrijdag 15/9 om 15.30 ontvangen de griffies van beide Kamers onder embargo een USB-stick met de Miljoenennota 2024, de bijlagen, de daarmee samenhangende ontwerpbegrotingen en het advies van de Raad van State met daarbij de kabinetsreactie en het nader rapport.

- Op een separate usb-stick ontvangen zij om 15.30 het Belastingplan.

Toelichting

- De finale cijfers voor het EMU-saldo en de EMU-schuld zijn als volgt:

in % bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-1,6%	-2,9%	-2,9%	-3,6%	-2,6%	-3,2%
EMU-schuld	47,6%	47,3%	48,6%	50,4%	51,3%	52,9%

- Het door CPB geraamde EMU-saldo bij MEV komt uit op -1,5% in 2023 en -2,4% in 2024. Dit wordt met name veroorzaakt omdat het CPB meer onderuitputting inboekt.

Communicatie

N.v.t.

Politiek/bestuurlijke context

N.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.